

arkivrapport

**Borsökna 1:180, Gillberga socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län.
Arkeologisk utredning.**

Lars Norberg

Sammanfattning

Sörmlands Arkeologi AB utförde i februari – mars år 2020 en arkeologisk utredning väster om Borsöknasjön belägen knappt sex kilometer sydväst om Eskilstuna. Arbetet utfördes eftersom Eskilstuna Energi & Miljö planerar installation av kommunalt VA i området.

Naturmiljön kännetecknas av ett blockrikt, delvis kuperat och skogsbevuxet markområde beläget drygt 40 meter över havet. Enligt äldre kartmaterial har området utgjort skogsterräng sedan åtminstone 1600-talet. Vad gäller äldre bebyggelse låg tidigare Borsöknatorp strax sydväst om utredningsområdet. Bebyggelsen kan spåras till 1600-talet via äldre kartor, men försvann någon gång under 1800-talet. Några hundra meter norrut finns ett flertal kända fornlämningsmiljöer i form av bland annat gravfält och skärvstenshögar. Stora delar av fornlämningsbeståndet har dock fått ge vika för bostadsbebyggelse som i huvudsak uppförts under 2000-talet.

Vid inventeringen identifierades en *Övrig kulturhistorisk lämning* i form av ett röjningsröse. (L2020:1740). Intill röset noterades ett boplatsläge i form av en flack relativt stenfri yta (objekt 1). Vid sökschaktning påträffades dock inget av arkeologiskt intresse, varför objektet klassificeras som *Ej kulturhistorisk lämning*. Utöver det påträffades en *Möjlig fornlämning* i form av en rundad stensättning belägen strax väster om utredningsområdet (L2020:1741). Ett tiotal meter söder därom dokumenterades ytterligare en *Övrig kulturhistorisk lämning* i form av en stenmur (L2020:1742). Lämningen var belägen utanför utredningsområdet och kan spåras i historiskt kartmaterial som en gräns mot tidigare åkermark i söder.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-9485-2019) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk utredning inom fastigheten Borsökna 1:180, Gillberga socken, Eskilstuna kommun i Södermanlands län (bilaga 1-4). Fältarbetet genomfördes 2020-02-25 och 2020-03-06.

Den arkeologiska utredningen utfördes eftersom Eskilstuna Energi & Miljö planerar installation av kommunalt VA i området. Länsstyrelsen har bedömt att det krävdes en arkeologisk utredning eftersom området kunde rymma okända eller dolda fornlämningar från stenålder till historisk tid. Utredningsområdet var drygt 1837 m² stort.

Enligt historiskt kartmaterial har området utgjort skogsmark sedan åtminstone 1600-talet. I närheten låg tidigare Borsöknatorp vars åkermark bredde ut sig åt söder. Bebyggelseenheter kan spåras till 1600-talet genom en odaterad karta med tydliga 1600-tals manér (LMM akt nr 04-gil-8). På 1795

års åkerdelning finns bebyggelsen fortfarande kvar (LMS akt nr C21-8:1), men den saknas på den häradsekonomiska kartan från förra sekelskiftet (RAK id J112-74-17). Vid den tidpunkten hade den närbelägna Sjöstugan tillkommit, en bebyggelse som fortfarande finns kvar i form av ett bostadshus med eternitpanel samt en timrad enkel ekonomibyggnad.

Den kända fornlämningsmiljön är enligt Kulturmiljöregistret (KMR) framförallt belägen några hundratal meter norr om utredningsområdet. Väster och norr om Borsöknasjön finns ett flertal gravmiljöer (tex. L1985:6579, L1985:6581, L1985:6565, L1985:6580 & L1985:4426) och skärvtenshögar (L1985:3556, L1985:4121, L1985:4135, L1985:4120, L1985:4134, L1985:4212 & L1985:3557, tillsammans med så kallade Brobyhus (L1985:6584). Delar av de aktuella fornlämningarna har tidigare varit föremål för begränsade arkeologiska insatser, medan andra försvunnit genom bortodling och exploatering (Svensson 2005, Lindblom 2011, Berggren 2014 & Evanni 2015).

Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg. I fält deltog även Patrik Gillbrand respektive Ingeborg Svensson. Samtliga är verksamma som arkeologer vid Sörmlands Arkeologi AB.

Syfte & målsättning

Syftet med utredningen var att fastställa om det fanns idag okända fornlämningar som berörs av det planerad arbetsföretaget samt beskriva dessa. Resultaten ska fungera som ett underlag för länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet samt utgöra ett underlag för den fortsatta exploateringen.

Genomförande

I syfte att skapa ett underlag inför fältarbetet studerades äldre kartmaterial översiktligt (Lantmäteriets digitala kartarkiv). Därutöver inhämtades information om den närbelägna fornlämningsmiljön från Kulturmiljöregistret (KMR).

Därefter utfördes en inventering, vars syfte var att klargöra eventuella förekomster av fornlämningar, möjliga fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar etc. Vid inventeringen identifierades ett objekt (**objekt 1**) och tre lämningar (**L2020:1740, L2020:1741 & L2020:1742**). De två sistnämnda var belägna strax utanför utredningsområdet (bilaga 6). I samband med etapp 2 öppnades tre sökschakt med hjälp av grävmaskin inom objekt 1 (bilaga 5). Syftet var att spåra ovan mark ej synliga fornlämningar. Schakten var mellan 7 och 15 meter långa, 1,0-1,4 meter breda och 0,2-0,3 meter djupa (S1-S3). Samtliga sökschakt rensades för hand. Efter avslutat arbete lades öppnade ytor igen. Objekt, lämningar, schakt och topografiska element dokumenterades med RTK-GPS, beskrevs i text och fotograferades (bilaga 7).

Resultat

Resultattabell

L nr	Obj nr	Lämningstyp	Källa	Antikvarisk bedömning	Kommentar
	1	Boplatsläge	Inv./S1-3	Ej kulturhistorisk lämning	
L2020:1740	2	Röjningsröse	Inv.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L2020:1741	3	Stensättning	Inv.	Möjlig fornlämning	
L2020:1742	4	Hägnad	Inv.	Övrig kulturhistorisk lämning	se LMS & RAK

Vid inventeringen identifierades en *Övrig kulturhistorisk lämning* i form av ett röjningsröse (**L2020:1740**), vilket eventuellt ska ses i relation till den före detta åkermarken i söder. Intill röset noterades ett boplatsläge i form av en flack relativt stenfri yta (**objekt 1**). Vid sökschaktning påträffades dock inget av arkeologiskt intresse, varför objektet klassificerades som *Ej kulturhistorisk lämning* (S1-S3). Utöver det påträffades en *Möjlig fornlämning* i form av en rundad stensättning belägen utanför och väster om utredningsområdet (**L2020:1741**). Ett tiotal meter söder därom dokumenterades ytterligare en *Övrig kulturhistorisk lämning* i form av en rest av en hägnad (**L2020:1742**). Lämningen var belägen utanför utredningsområdet och kan i historiskt kartmaterial relateras till gränsen mellan

skog och tidigare åkermark belägen i söder (LMS akt nr C21-8:1 & RAK id J112-74-17). För mer detaljerad information se bilaga 5 & 6.

Bilagor

Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:1 000 000

Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med utredningens belägenhet markerad. Skala 1:50 000

Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan med uttag från KMR (200310) och utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000

Bilaga 4. Utdrag ur Fastighetskartan med uttag från KMR (200310) och utredningsområdet markerat. Skala 1:1000

Bilaga 5. Schaktbeskrivningar

Bilaga 6. Objekt- & lämningsbeskrivningar

Bilaga 7. Fotodokumentation

Referenser

Berggren, Karin. 2014. *Borsökna. Förundersökning intill gravfältet Gillberga 103:1*. Fornlämning Gillberga 103:1, Borsökna 1:81, Gillberga socken, Eskilstuna kommun, Södermanland. Arkeologisk förundersökning. *Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2014:48*. Västerås.

Evanni, Louise. 2015. *Gravrest i Borsökna*. Gillberga 103:1, Borsökna 1:52, Gillberga socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *SHM, Arkeologiska uppdragsverksamheten rapport 2015:25*. Stockholm.

Lindblom, Cecilia. 2011. *Spår av ett gravfält från yngre järnålder*. Fornlämning Gillberga 103:1, fastigheten Borsökna 1:55, Gillberga socken, Eskilstuna kommun, Södermanland. Arkeologisk förundersökning. *Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2479*. Upplands Väsby.

Svensson, Ingeborg. 2005. *En skärvtenshög vid Borsökna*. Mellersta & yngsta bronsålder. RAÄ 130 & del av RAÄ 129, Borsökna 1:272, 274 & 276, Gillberga socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2005:16*. Nyköping.

Arkiv

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), Arkivsök.

LMS akt C21-8:1. Borsökna nr 1. Åkerdelning. År 1775.

Lantmäterimyndighetens arkiv (LMM), arkivsök:

Akt nr LMM 04-gil-8. Karta. Hyndevad, Hattran, Faskunge, Seldalen. Odaterad.

Rikets allmänna kartverk (RAK), arkivsök:

Akt nr J112-74-17. Häradsekonomiska kartan 1897-1901.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 1931

Länsstyrelsens dnr: 431-9485-2019

Tid för undersökningen: 2020-02-25 & 2020-03-06

Personal: Lars Norberg, Patrik Gillbrand & Ingeborg Svensson

Belägenhet: N (X) 6578284,984 E (Y) 580806,248

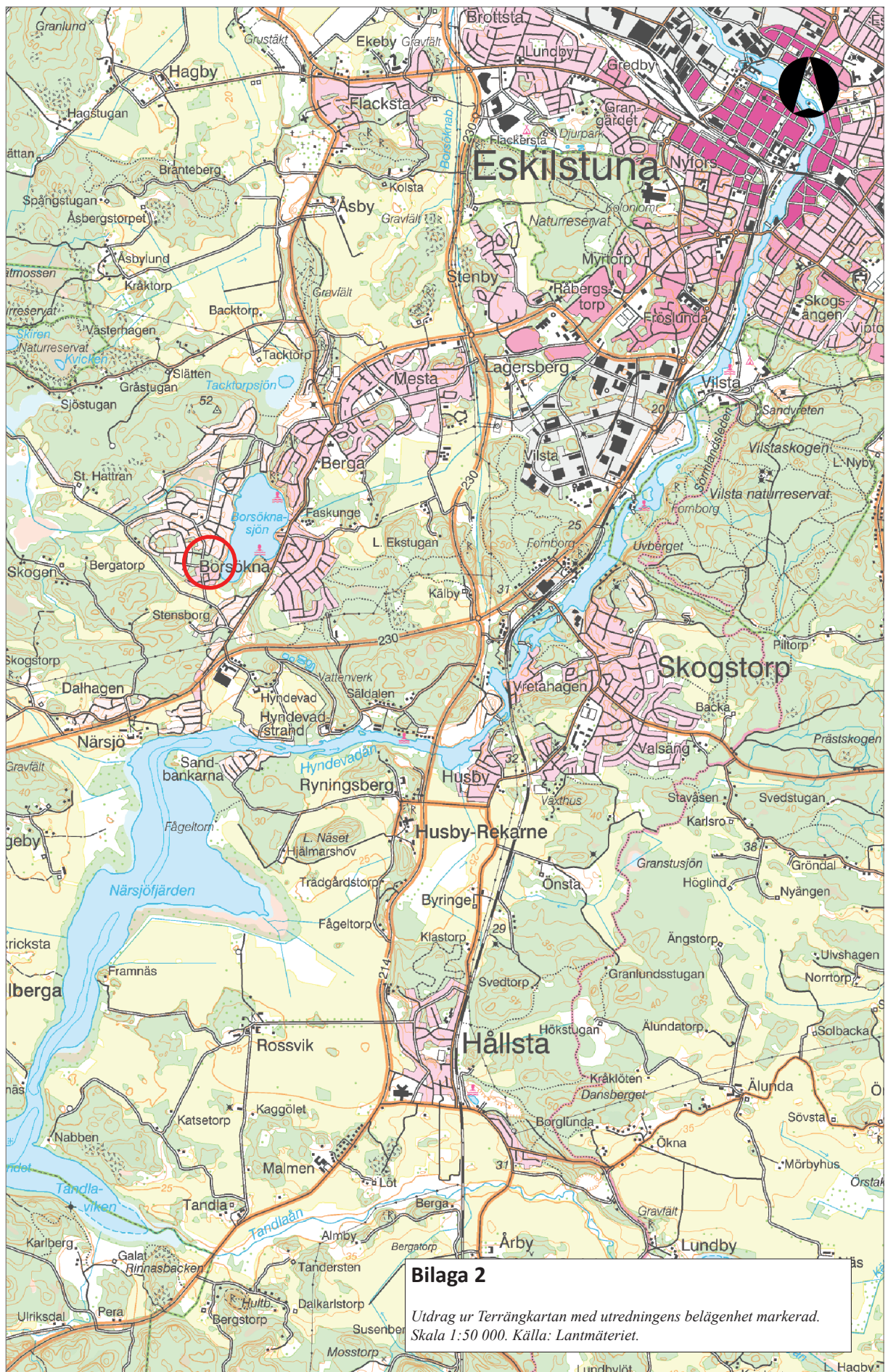
Koordinatsystem: SWEREF 99TM

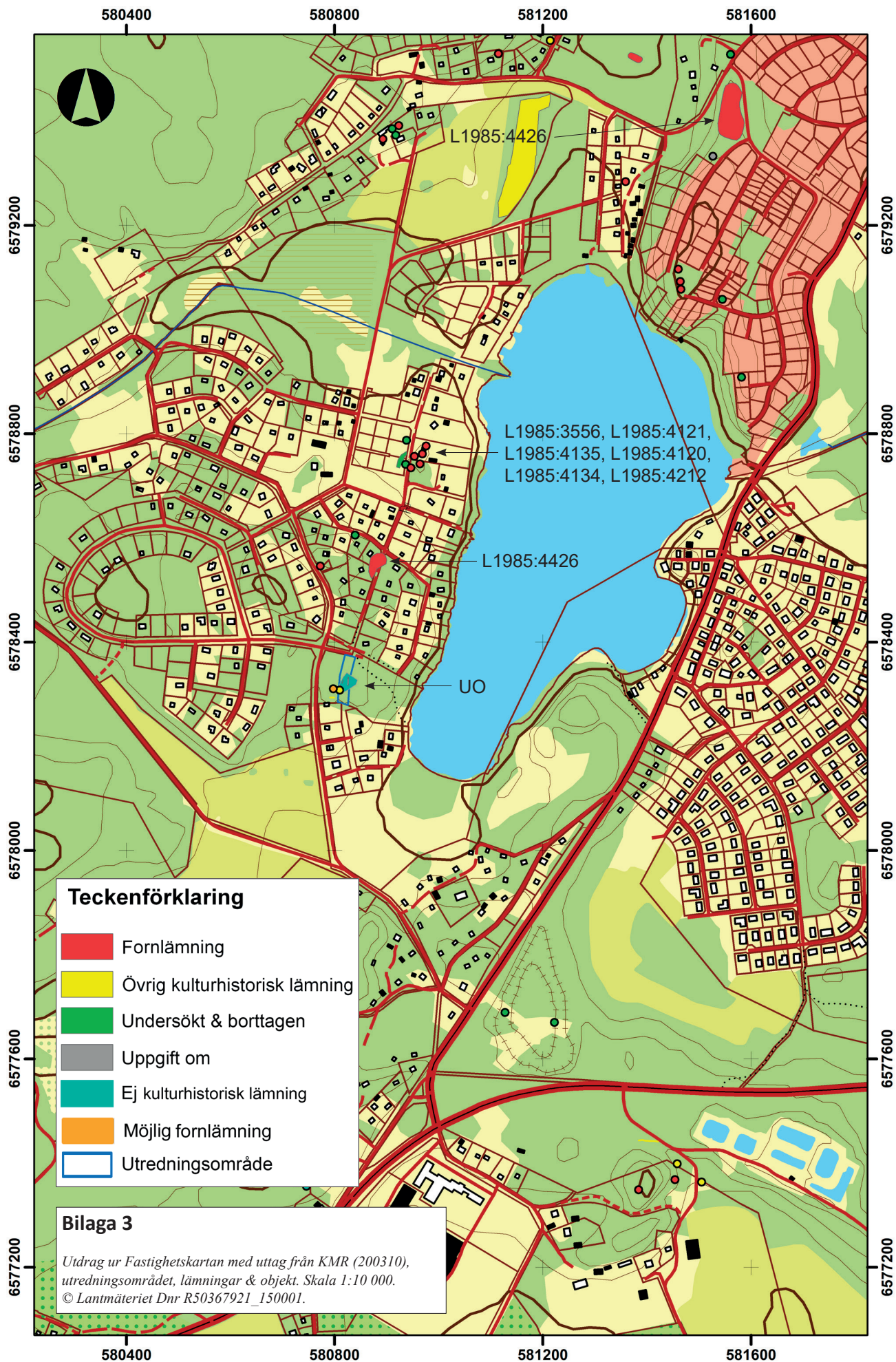
Höjdsystem: RH 2000

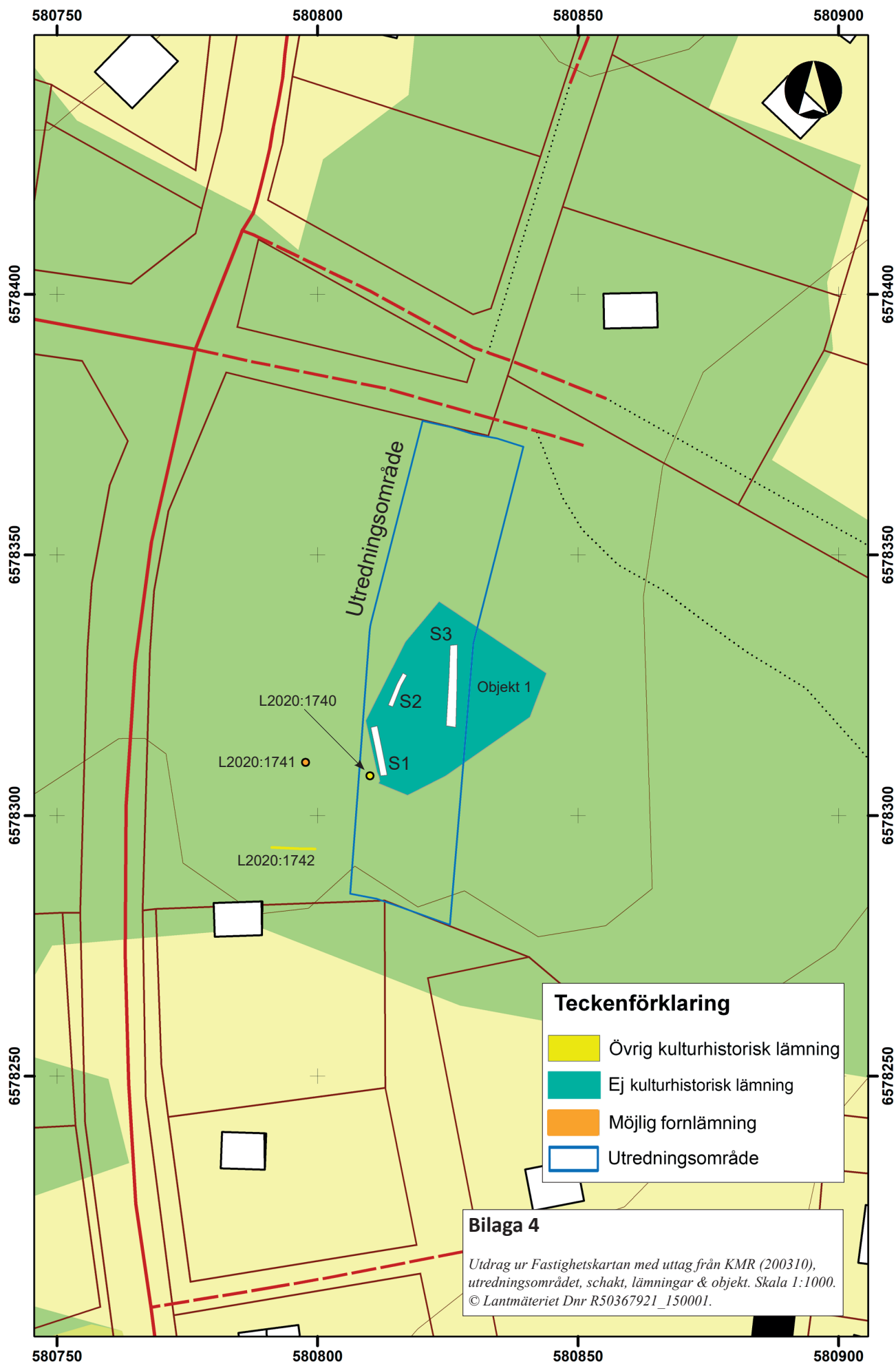
Utredningsområde: ca 1837 m²

Inga fynd påträffades vid utredningen. Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material.

Bilaga 5. Schaktbeskrivningar

Schakt 1. Skogsmark. Flack yta intill stenbunden moränås (N-S). Ca 9,6 x 1,3 m st & 0,2-0,30 m dj. Torv, därefter sandig och stenig morän. Enstaka kolstänk. I botten gul sandig och stenig morän (undergrund).

Schakt 2. Skogsmark. Flack yta intill stenbunden moränås (N-S). Ca 6,7 x 1,3 m st & 0,1-0,2 m dj. Torv, därefter sandig och stenig morän. I botten gul sandig och stenig morän (undergrund).

Schakt 3. Skogsmark. Flack relativt stenfri yta. Ca 15,5 x 1,8 m st & 0,2-0,3 m dj. Torv, därefter sand med inslag av silt. Enstaka markfasta stenar, ca 0,3-0,4 m st. I botten gul sand med inslag av silt (undergrund).

Bilaga 6. Objekt- & lämningsbeskrivningar

Objekt 1. Boplatsläge, ca 40 x 30 m st (N-S). Flack sandig och relativt stenfri yta omgiven av naturliga moränåsar i O och V. Avgränsas i N av stenbunden och blockrik terräng. Beväxt m barrskog och sly. *Ej kulturhistorisk lämning.*

L2020:1740. Röjningsröse, ca 4,0 x 3,0 m st (NV-SO) och 0,3 m h. Ovalt något oregelbundet. Övermossade kantiga och rundade stenar, ca 0,2-0,3 m st, flerskiktad. Beväxt m en björk. *Övrig kulturhistorisk lämning.*

L2020:1741. Stensättning? ca 3,6 x 3,5 m st (N-S) och 0,3 m h. Rundad. Övermossade rundade stenar, ca 0,3-0,4 m st. Omges av större ngt kantiga till rundade naturstenar ca 0,6-0,8 m st. Flerskiktad. Beväxt m en tall i N. *Möjlig fornlämning.*

L2020:1742. Hägnad, stenmur, ca 8,3 m l, 0,8 m br och 0,6 m h. Övermossade naturstenar och block, ca 0,7-1,0 m st. Lagd som skalmur och fylld med mindre kilat stenmaterial. Gränsar mot fd. åkermark i S. *Övrig kulturhistorisk lämning.*

Bilaga 7. Fotodokumentation

Översikt över utredningsområdet mot nordnordväst. I bakgrunden syns den västra moränåsen. Foto: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Översikt över utredningsområdet mot nordost. I bakgrunden syns den östra moränåsen. Foto: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

*Röjningsröset L2020:1740. Foto mot söder:
Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.*

Möjlig stensättning, L2020:1741. Foto mot norr: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Hägnad i form av stenmur, L2020:1742. Foto mot sydväst: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 3 inom objekt 1. Foto mot norr: Lars Norberg 2020, Sörmlands Arkeologi AB.